

«Ciutat és congregació concordant de moltes persones». La ciutat a l'edat mitjana

Tina Sabater Rebassa, Magdalena Cerdà Garriga, Antònia Juan Vicens (coords.)

Universitat
de les Illes Balears

Edicions
UIB

Table of Contents

[TITOL-AUTOR](#)

[COPYRIGHT](#)

[SUMARI](#)

[01. PRESENTACIÓ](#)

[02. LA PROBLEMÀTICA DE LA RIERA](#)

[03. OFICIS RELACIONATS AMB LA MAR](#)

[04. ESPAIS URBANS EMIRS I CALIFES](#)

[05. EN LO MIG DE LA CIUTAT](#)

[06. ARRELS MISOGÍNIA](#)

[07. CASES, CASTELLS I ESGLESIES](#)

[08. VISITA CARLES I](#)

[09. MERCADER RAMON LLULL](#)

[10. ESCLAVES MALLORCA](#)

[11. FESTA MEDIEVAL](#)

[12. ARTE E ARCHITETTURA](#)

[13. PRATS, HORTS I VERGERS](#)

[14. PINTORS I PROMOTORS](#)

[15. IMMAGINI DI DONNE](#)

«Ciutat és congregació concordant de moltes persones». La ciutat a l'edat mitjana

**Tina Sabater Rebassa,
Magdalena Cerdà Garriga,
Antònia Juan Vicens (coords.)**

Aquesta publicació s'emmarca en el Projecte I+D
*La casa medieval. Materiales para su estudio en
Mallorca*

HAR 2016-77032-P (MINECO/AEI/FEDER, UE)

Universitat
de les Illes Balears

UNIÓN EUROPEA

FONDO EUROPEO DE
DESARROLLO REGIONAL

"Una manera de hacer Europa"

Crèdits

Crèdits portada: Taula de Sant Jordi, Pere Niçard (1468-70), Museu d'Art Sacre de Mallorca (Font: Tina Sabater)

© del text: els autors, 2020

© de l'edició: Universitat de les Illes Balears, 2020

Primera edició: octubre de 2020

Edició: Edicions UIB.

Campus universitari. Cas Jai. Cra. de Valldemossa, km 7.5.

07122 Palma (Illes Balears)

<https://edicions.uib.cat>

ISBN 978-84-8384-432-8

No es permet la reproducció total o parcial d'aquest llibre ni de la coberta ni el recull en un sistema informàtic, ni la transmissió en qualsevol forma o per qualsevol mitja, ja sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per registre o per altres mètodes, sense el permís dels titulars del copyright.

Sumari

1. Presentació.

Tina Sabater Rebassa, Magdalena Cerdà Garriga, Antònia Juan Vicens

2. La problemàtica de la Riera al seu pas per la ciutat de Mallorca medieval: la riuada de 1403.

Maria Barceló Crespí

3. Oficis relacionats amb la mar a la ciutat de Mallorca baix-medieval.

Maria Barceló Crespí

4. La gènesi i consolidació d'espais urbans a la Frontera Superior d'al-Àndalus a través de les elits urbanes, els llinatges muladís i els emirs i califes cordovesos (segles IX-X).

Jesús Brufal Sucarrat

5. “En lo mig de la ciutat”: Una iniciació a la morfologia urbana a la baixa edat mitjana.

Miquel Àngel Capellà Galmés

6. Les arrels científiques de la misogínia trepitgen les ciutats.

Antònia Carré

7. Cases, castells i esglésies: els artesans que construïren la ciutat.

Magdalena Cerdà Garriga, Antònia Juan Vicens

8. La ciutat de Mallorca en festa: la visita de Carles I el 1541.

Gabriel Ensenyat Pujol

9. La figura del mercader en Ramon Llull.

Gabriel Ensenyat Pujol

10. «Est pater hic cura, alius est pater genitura». Sobre les circumstàncies vitals d'algunes esclaves i dels seus fills a la ciutat de Mallorca en la baixa Edat Mitjana.

Antoni Mas Forners

11. El temps dels joves: desordre, burles i festa a la ciutat medieval.

Rafael Narbona Vizcaíno

12. Arte e architettura dei Francescani e delle Clarisse nelle città della Sardegna medievale (secc. XIII-XIV).

Andrea Pala

13. Prats, horts i vergers a Ciutat de Mallorca a la Baixa Edat Mitjana.

Júlia Roman

14. Pintors i promotors a la Ciutat de Mallorca durant els segles del gòtic.

Tina Sabater Rebassa

15. Immagini di donne e donne senza volto nel medioevo veneto.

Giovanna Valenzano

Presentació

En el marc del projecte d'R+D *La casa medieval. Materiales para su estudio en Mallorca*, HAR2016-77032-P (MINECO-AEI-FEDER, UE), adscrit al Departament de Ciències Històriques i Teoria de les Arts de la Universitat de les Illes Balears, el Grup de Recerca en Estudis Medievals (GRESMED) ha dedicat dos dels seus seminaris d'estudis anuals a l'anàlisi de la ciutat a la baixa edat mitjana. Aquesta publicació presenta els resultats d'aquestes trobades científiques. El VI Seminari, sota el títol «La Ciutat Medieval: Art, història i literatura», es dugué a terme el 2018, i el VII, «“Ciutat és congregació concordant de moltes persones”: La ciutat medieval i les seves gents», el 2019, ambdós durant diverses jornades del mes de març.

La citació de Francesc Eiximenis —presa de l'obra *Lo Crestià*— que encapçalava el títol del VII Seminari, dona testimoni de com es veia la ciutat a final del segle XIV, un espai de convivència i interacció d'una variada multitud de gent, malgrat els diferents rols i posicions que tenien dins la societat. L'auge i l'exponencial creixement que experimentaren les ciutats durant la baixa edat mitjana les convertiren en espais de desenvolupament no només econòmic i demogràfic sinó també artístic i cultural, i foren els ciutadans els generadors de la part més visible de les ciutats, els vestigis de les quals acrediten el paper de promotors i artistes en la seva erecció, transformació i embelliment. Fou als nuclis urbans on es dugueren a terme les principals iniciatives urbanístiques i arquitectòniques, on es va configurar la casa medieval i la concepció d'espai domèstic. La ciutat es convertí, doncs, en l'eix sobre el qual pivotava la societat medieval i en el nexa d'unió dels diversos estaments que la conformaven. Aquest llibre pretén analitzar els aspectes físics i materials de les urbs, com també els vinculats als grups socials i col·lectius que contribuïren a la configuració i desenvolupament de la vida urbana.

Seguint amb la dinàmica habitual dels seminaris i de les publicacions anteriors, els textos que presentam s'adrecen a la transferència dels coneixements, cosa que implica una base científica i un enfocament divulgatiu. Les contribucions provenen de les

disciplines de la Història, la Història de l'Art i la Literatura medievals, atès que la interdisciplinarietat entorn de temes monogràfics és el tret distintiu dels seminaris d'estudis medievals que convoca el GRESMED, i un valor afegit dels seus resultats.

La doctora Maria Barceló Crespí (UIB) analitza la problemàtica generada per la torrentada de la Riera l'any 1403 i, en un segon text, ens parla sobre els oficis relacionats amb la mar a *la ciutat de Mallorques*. També des del camp de la Història, el doctor Antoni Mas Forners (UIB) comenta, a partir d'exemples concrets, com era el dia a dia de les esclaves i els seus fills. El doctor Rafael Narbona Vizcaíno (UV) desenvolupa el tema de la festa, en relació amb el jovent, a la ciutat medieval. I el doctor Jesús Brufal Sucarrat (UAB) tracta sobre la incidència de les elits urbanes en la configuració de la Frontera Superior d'Al-Andalus.

Quant als treballs sobre Història de l'Art, la doctora Tina Sabater Rebassa (UIB) presenta un estudi sobre els pintors, cartògrafs i promotors de les arts del color que vivien i treballaven a la ciutat de Mallorca. El doctor Miquel Àngel Capellà Galmés (UIB) s'aproxima a l'estudi de la morfologia urbana baixmedieval. La doctora Júlia Roman Quetglas (UIB) analitza la ubicació i composició dels jardins i espais verds a la ciutat de Mallorca. Les doctores Magdalena Cerdà Garriga i Antònia Juan Vicens (UIB) se centren en els oficis de la construcció, i analitzen les principals tipologies arquitectòniques en què es treballà i els aspectes vinculats amb la promoció. El doctor Andrea Pala (Universitat de Càller) estudia l'art i l'arquitectura dels ordes mendicants a la ciutat de Càller (Sardenya). Finalment, la doctora Giovanna Valenzano (Universitat de Pàdua) analitza la promoció femenina i les representacions pictòriques de dones a la regió del Vènet (nord d'Itàlia).

Els estudis sobre literatura són abastats per dos textos del doctor Gabriel Ensenyat Pujol (UIB), que tracten sobre la visita de Carles I a la ciutat de Mallorca l'any 1541, per una banda, i, per l'altra, sobre la figura del mercader en l'obra de Ramon Llull. Per acabar, la doctora Antònia Carré Pons (Universitat Oberta de Catalunya) ens parla de les arrels de la misogínia.

La realització dels seminaris dels quals es deriva el present volum, no hauria estat possible sense el suport econòmic i logístic de

la Universitat de les Illes Balears, concretament de la Facultat de Filosofia i Lletres i del Servei d'Activitats Culturals. També agraïm a l'Arxiu del Regne de Mallorca i a la Fundació Universitat-Empresa de les Illes Balears que ens facilitassin els espais per celebrar-los. Volem reconèixer, també, la labor del Servei de Publicacions de la UIB, que ha assumit l'edició d'aquest llibre.

Tina Sabater, Magdalena Cerdà, Antònia Juan

Universitat de les Illes Balears